

IKLIM BILIK DARJAH DAN HUBUNGAN ETNIK DALAM KALANGAN MURID

Suresh Kumar N Vellymalay
suresh@usm.my

**Pusat Pengajian Pendidikan Jarak Jauh
Universiti Sains Malaysia**

ABSTRACT

The study examines the effectiveness of classroom climate in the formation of friendship across ethnic among pupils. Sample of the study consist of thousand pupils from secondary schools in Perak and Kedah. A structured interview in the form of questionnaire was conducted to obtain information from the pupils studied. The findings show that classroom's climate provides an effective space towards the formation of friendship across ethnic among pupils. However, the chances and the choices available for the pupils to form their friendship across ethnic in classroom was not benefited fully by the pupils. Thus, the social distance in the formation of friendship across ethnic in classroom environment continues to exist.

Keywords: *Classroom climate, friendship, pupil, ethnicity, school*

PENGENALAN

Bagi sesebuah negara yang terdiri daripada masyarakat pelbagai etnik seperti Malaysia, isu hubungan etnik amat diberi perhatian oleh kerajaan demi keharmonian dan kesejahteraan rakyat. Pelbagai usaha telah diambil oleh kerajaan Malaysia untuk memupuk perpaduan nasional melalui integrasi etnik yang harmonis (Shamsul Amri, 2008). Dalam aspek ini, pendidikan dilihat sebagai salah satu platform yang terbaik dalam memupuk perpaduan dan keharmonian etnik di negara ini.

Sejak kemerdekaan lagi, kerajaan telah memberi keutamaan kepada soal perpaduan dan integrasi etnik (Ramlee Mustapha, Norzaini Azman, Faridah Karim, Abdul Razak Ahmad & Maimun Aqsha Lubis, 2009). Beberapa cadangan dalam Penyata Razak 1956 dan Laporan Rahman Talib 1960 yang menekankan soal perpaduan amat jelas membuktikan hasrat negara bagi membentuk integrasi nasional dan pembangunan negara melalui sistem pendidikan yang bersifat menyeluruh (Majlis Dialog Nasional Pendidikan Negara, 2011). Malah Penyata Razak dan Laporan Rahman Talib telah menjadi teras kepada Dasar Pendidikan Kebangsaan.

Untuk merealisasikan hasrat dan aspirasi ini, sekolah perlu memainkan peranan yang penting dalam menyemai benih perpaduan dalam kalangan murid bagi membolehkan pembentukan interaksi dan kerjasama dalam kalangan murid yang terdiri daripada pelbagai etnik. Hal ini kerana persekitaran sekolah memperlihatkan peluang dan pilihan yang lebih tinggi bagi pembentukan hubungan merentasi etnik dalam kalangan murid yang terdiri daripada pelbagai etnik berbanding rumah yang kuat didominasi oleh hubungan seetnik. Dalam hal ini, hubungan antara murid berlainan etnik mampu mengurangkan prejudis dan ketegangan dalam kalangan murid malah ia membolehkan pengurangan hubungan personal dalam kalangan etnik sendiri lalu merangsang pembentukan hubungan merentasi etnik (Baerveldt, et al., 2004).

Walau bagaimanapun, tingkah laku murid dalam membentuk hubungan seetnik dan hubungan merentasi etnik adalah di luar kawalan pihak sekolah namun pihak sekolah masih mempunyai kuasa untuk bertindak dalam memperkukuh hubungan ini (Hallinan & Williams, 1989). Namun demikian, tidak banyak yang diketahui tentang sejauh manakah iklim bilik darjah memberi ruang yang positif kepada pembentukan hubungan etnik yang berkesan dalam kalangan murid sekolah terutamanya dalam konteks Malaysia. Oleh sebab iklim bilik darjah bertindak sebagai pemangkin kepada pembentukan hubungan etnik yang efektif di persekitaran bilik darjah maka adalah penting untuk mengkaji keberkesanan iklim sekolah ini dalam mempengaruhi pembentukan hubungan etnik dalam kalangan murid. Selain itu, adalah penting juga untuk memahami kekurangan-kekurangan yang terdapat dalam persekitaran bilik darjah ini yang menghalang pembentukan hubungan etnik dalam kalangan murid. Sehubungan itu, tujuan kajian ini adalah mengenal pasti keberkesanan iklim bilik darjah dalam mendorong pembentukan persahabatan merentasi etnik dalam kalangan murid sekolah.

SOALAN KAJIAN

1. Adakah kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi peluang dan pilihan kepada pembentukan persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah?
2. Apakah faktor-faktor yang mempengaruhi pembentukan hubungan merentasi etnik dalam kalangan murid di persekitaran bilik darjah?
3. Apakah faktor-faktor yang menghalang pembentukan hubungan merentasi etnik dalam kalangan murid di persekitaran bilik darjah?

KAJIAN LEPAS

Iklm bilik darjah

Iklm bilik darjah didefinisikan sebagai persekitaran pembelajaran murid dalam bilik darjah di sekolah (Adelman & Taylor, *dalam penerbitan*). Secara khususnya, iklm bilik darjah dapat didefinisikan sebagai persekitaran fizikal, sosial, intelektual dan emosi yang mendukung pola pembelajaran murid (Ambrose, Bridges, DiPietro & Lovett, 2010). Ia ditentukan oleh interaksi antara guru dan murid, interaksi antara murid dengan murid, peralatan pembelajaran dan bahan pembelajaran (Ambrose, Bridges, DiPietro & Lovett, 2010).

Dalam bilik darjah yang memperlihatkan murid merentasi etnik, persekitaran bilik darjah tersebut perlu berupaya untuk menyediakan ruang interaksi yang dapat mendorong pembentukan hubungan etnik yang efektif. Hubungan etnik yang efektif di sini adalah merujuk kepada ciri-ciri kesemulajadian dan kekuatan hubungan dalam kalangan murid merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Ia juga mengambil kira keupayaan murid untuk menyokong antara satu sama lain dan bekerjasama dalam persekitaran tersebut.

Sehubungan itu, pengurusan bilik darjah oleh guru sekolah merupakan salah satu komponen yang mampu memberi kesan kepada pembentukan hubungan etnik dalam kalangan murid. Dalam konteks pola pengajaran dan pembelajaran dalam bilik darjah, walaupun guru berusaha untuk membentuk hubungan kerjasama antara murid namun persaingan antara murid terbentuk untuk mencapai sesuatu matlamat atau keperluan pembelajaran (Blaney, 1977). Oleh itu, iklm bilik darjah perlu sesuai untuk membolehkan murid membentuk persahabatan merentasi etnik yang efektif di persekitaran bilik darjah.

Komposisi etnik

Komposisi etnik mempunyai kepentingan yang tersendiri dalam menerangkan pembentukan hubungan etnik dalam kalangan murid di sekolah. Komposisi etnik dalam kalangan murid di bilik darjah dapat merangsang hubungan etnik yang positif dan juga dapat membawa konflik dalam kalangan murid. Menurut Agirdag, Demanet, Van Houtte & Van Avermaet (2011), komposisi etnik dalam kalangan murid dalam bilik darjah mempunyai asosiasi dengan kumpulan-kumpulan etnik yang berkuasa di sekolah. Selain itu, Agirdag, et al. (2011) menyatakan bahawa komposisi etnik juga mampu mewujudkan konflik dalam kalangan murid merentasi etnik. Oleh itu, komposisi etnik di persekitaran sekolah dipercayai memberi kesan sosial yang tinggi ke atas murid (Baerveldt, et al., 2004).

Seperkara yang jelas di sini adalah komposisi etnik mempengaruhi pola hubungan dalam kalangan murid merentasi etnik. Implikasi daripada 'hubungan' ini boleh berbentuk pengukuhan persahabatan mahupun pembentukan konflik dalam kalangan murid merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Kajian Van Houtte & Stevens (2009) tentang integrasi murid sekolah daripada golongan imigran dan penduduk asal di Belgium mendapati bahawa murid imigran melaporkan hubungan merentasi etnik yang lebih tinggi daripada murid daripada penduduk asal. Hasil kajian ini menunjukkan bahawa komposisi etnik di sekolah iaitu yang melibatkan murid daripada kumpulan etnik yang besar (imigran) dan murid daripada kumpulan etnik yang kecil (penduduk asal) amat mempengaruhi pembentukan hubungan etnik di sekolah. Selain itu, kajian Quillian & Campbell (2003) mendapati bahawa persahabatan merentasi etnik di sekolah menunjukkan peningkatan apabila adanya penurunan pada bilangan murid daripada etnik yang sama. Namun demikian, kajian Chan & Birman (2009) pula mendapati bahawa kewujudan kepelbagaian etnik di sekolah memberi melemahkan pembentukan persahabatan dan sokongan sosial dalam kalangan murid merentasi etnik. Situasi ini mampu mendorong kepada pengasingan dan konflik.

Distribusi murid di bilik darjah

Salah satu aspek penting dalam mewujudkan iklim bilik darjah yang sesuai bagi pembentukan persahabatan merentasi etnik adalah distribusi murid dalam bilik darjah. Secara umumnya, kekuatan pembentukan persahabatan di dalam bilik darjah amat bergantung kepada bilangan rakan sebaya yang terdapat di persekitaran bilik darjah tersebut. Menurut Hallinan (1982), lebih banyak murid daripada etnik lain di persekitaran bilik darjah lebih tinggi kecenderungan bagi murid membentuk pola persahabatan dengan rakan daripada etnik lain. Kewujudan lebih ramai murid daripada etnik lain di dalam bilik darjah memberi kelebihan kepada peluang dan pilihan untuk bergaul dan berinteraksi antara satu sama lain.

Distribusi murid dalam bilik darjah seharusnya memberi peluang dan pilihan yang baik kepada murid dalam membentuk persahabatan merentasi etnik. Kajian Hallinan & Williams (1989) mendapati bahawa pola distribusi murid di bilik darjah membolehkan murid menghayati persamaan yang wujud dalam kalangan mereka. Distribusi murid ini juga membolehkan murid menilai persamaan baharu yang dapat mengurangkan jurang perbezaan etnik antara mereka. Justeru, distribusi murid secara berkesan di persekitaran bilik darjah dapat merangsang pembentukan hubungan yang baik merentasi batasan etnik.

Pola persahabatan antara kelompok minoriti dan kelompok majoriti di bilik darjah

Dalam membincangkan hubungan antara iklim bilik darjah dan pola persahabatan antara murid di persekitaran bilik darjah, penyesuaian antara murid daripada kelompok minoriti dan murid daripada kelompok majoriti di bilik darjah juga perlu diketengahkan. Kebiasaannya, murid daripada kelompok minoriti yang terdapat dalam bilik darjah yang memuatkan lebih ramai murid daripada kelompok majoriti lebih mudah untuk menyesuaikan diri dengan budaya murid daripada kelompok majoriti Hallinan (1982). Hal ini dapat dilihat dalam dua aspek. Pertama, pergaulan murid daripada kelompok minoriti dengan murid kelompok majoriti memberi pendedahan yang tinggi tentang budaya kelompok majoriti lalu membawa kepada penyesuaian terhadap budaya tersebut. Kedua, dari sudut murid daripada kelompok majoriti didapati golongan ini sanggup membentuk persahabatan dengan murid daripada kelompok minoriti kerana dirasakan kedudukan dan kuasa sosial mereka tidak terjejas dengan kehadiran murid daripada kelompok minoriti (Hallinan, 1982). Menurut Hallinan dan Smith (1985) pula, dalam menilai pembentukan persahabatan antara murid kelompok minoriti dan murid kelompok majoriti, didapati bahawa kelompok minoriti mempunyai kecenderungan yang lebih untuk merapatkan hubungan dengan kelompok majoriti. Menurut Hallinan (1982), usaha yang dilakukan untuk mengurangkan jurang perbezaan antara murid daripada etnik majoriti dan murid daripada etnik minoriti dapat mengubah kesan negatif yang terhasil akibat komposisi bangsa di bilik darjah. Maka, usaha ini dapat memperkukuh pembentukan persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah.

Dalam menjelaskan keberkesanan iklim bilik darjah dalam memupuk persahabatan murid merentasi etnik, teori hubungan oleh Allport (1954) mempunyai kekuatan yang tinggi dalam memperdebatkan konsep 'hubungan' sebagai elemen yang penting dalam pembentukan persahabatan. Menurut Allport, pembentukan satu-satu hubungan dengan cara yang baik dan berkesan mampu mengurangkan pelbagai masalah yang timbul antara kumpulan etnik. Di samping itu, pembentukan hubungan yang baik juga dapat merangsang dan memperkukuh interaksi antara mereka. Justeru, iklim bilik darjah yang dapat memaparkan hubungan yang baik antara murid daripada etnik yang berbeza mampu memberi implikasi yang positif ke atas pembentukan hubungan yang efektif dalam kalangan murid merentasi etnik.

METODOLOGI

Rekabentuk kajian

Kajian ini memberi tumpuan kepada kaedah campuran kuantitatif dan kualitatif. Kaedah kuantitatif digunakan kerana ia sesuai bagi kajian ini yang bertujuan untuk menerangkan satu-satu fenomena dengan meramalkan skor pada pembolehubah yang dikaji. Kajian kuantitatif juga sesuai bagi kajian yang mempunyai saiz sampel yang besar (Yasmin Ahmad & Najeemah Mohd Yusof, 2015). Selain itu, kajian kuantitatif juga mudah digunakan untuk mengumpul data dan menjimatkan masa (Looi Theam Choy, 2014). Pada masa yang sama, kajian kualitatif pula penting dalam kajian ini agar dapatan kajian daripada data kualitatif dapat digunakan untuk menerangkan dan mengintepretasikan dapatan kajian daripada data kuantitatif tadi.

Dalam kajian ini, temu bual berstruktur berbantuan soal selidik (*guided questionnaire*) digunakan untuk mendapatkan maklumat daripada murid berkaitan latar belakang dan pembentukan persahabatan di sekolah bagi mengenal pasti iklim bilik darjah dan pembentukan hubungan merentasi etnik. Soalan-soalan yang dikemukakan kepada murid adalah merangkumi soalan tertutup (*close ended*) dan soalan terbuka (*open-ended*). Melalui temu bual berstruktur ini, pengumpulan data kuantitatif dilakukan dengan menanyakan soalan tertutup dan diikuti oleh pengumpulan data kualitatif iaitu soalan berbentuk terbuka berhubung soalan tadi. Strategi ini bertujuan untuk menggunakan dapatan kualitatif untuk menerangkan dan mentafsir dapatan data kuantitatif dengan lebih lanjut.

Sampel

Kajian melibatkan seribu orang murid daripada 10 sekolah menengah terpilih dari negeri Perak dan Kedah berdasarkan kriteria sekolah-sekolah yang menduduki tahap teratas dalam salah laku disiplin berkaitan pergeseran pelajar pelbagai etnik. Kaedah persampelan rawak mudah digunakan untuk mendapatkan 100 orang murid daripada setiap sekolah iaitu 30 orang murid daripada Tingkatan 1 (30.0%), 30 orang murid daripada Tingkatan 2 (30.0%) dan 40 orang murid lagi daripada Tingkatan 4 (40.0%). Saiz sampel dihadkan kepada seratus orang murid daripada setiap sekolah kerana pengkaji terpaksa mengambil kira faktor kos dan masa dalam proses pengumpulan data. Daripada jumlah sampel yang terdiri daripada seribu orang murid tersebut, didapati sebanyak 54.7% murid adalah daripada etnik Melayu, 24.4% murid etnik Cina manakala 20.9% murid etnik India. Dari segi jantina pula, sebanyak 54.6% murid yang dikaji adalah lelaki manakala 45.4% adalah perempuan.

Instrumen

Temu bual berstruktur berbantuan soal selidik (*guided questionnaire*) digunakan untuk mengumpul data daripada murid. Soal selidik terdiri daripada lapan bahagian iaitu '*Latar belakang murid*', '*Pembentukan persahabatan di sekolah*', '*Iklim bilik darjah*', '*Interaksi*', '*Hubungan guru-murid*', '*Aspek kurikulum, kokurikulum dan aktiviti lain*', '*Akulturasasi dan adaptasi*' dan '*Guru sebagai model peranan*'. Walau bagaimanapun, kertas ini hanya akan membincangkan komponen '*Iklim bilik darjah*' dalam menerangkan hubungannya dengan pembentukan hubungan etnik di persekitaran bilik darjah.

Bahagian '*Iklim bilik darjah*' dalam soal selidik pula terdiri daripada soalan-soalan yang mengukur keberkesanan iklim bilik darjah di sekolah (misalnya, '*Adakah kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi peluang kepada anda untuk membentuk persahabatan di bilik darjah?*', '*Adakah kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi pilihan pembentukan persahabatan di bilik darjah?*', '*Adakah anda mudah menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di bilik darjah?*', '*Adakah kehadiran murid daripada etnik lain mengurangkan hak dan kepentingan anda di bilik darjah?*', '*Adakah kehadiran murid daripada etnik lain menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial anda di bilik darjah?*', '*Jika bilangan rakan sebaya daripada etnik lain meningkat dalam bilik darjah, adakah anda akan mendapatkan persahabatan baru daripada etnik lain?*'). Soalan-soalan diadaptasikan daripada kajian Hallinan (1982) dan Hallinan & Smith (1985) dan

disesuaikan untuk kajian ini. Soalan-soalan ini adalah berbentuk soalan tertutup (*close-ended*). Berdasarkan soalan-soalan tertutup tadi, soalan terbuka (*open-ended*) diajukan kepada responden kajian untuk mendapatkan maklumat yang diperlukan (misalnya, '*Mengapa kewujudan murid daripada etnik lain tidak memberi peluang kepada anda untuk membentuk persahabatan di bilik darjah?*', '*Mengapa anda berasa kehadiran murid etnik lain mengurangkan hak dan kepentingan anda di bilik darjah?*'). Jawapan yang diberikan oleh responden kajian dikumpul dan kemudiannya dikodkan ke dalam bentuk data kategorikal sebelum dianalisis.

Setiap temu bual dengan murid yang dikaji mengambil masa 20-30 minit bagi bahagian ini. Setiap murid yang terlibat dalam kajian ini dimaklumkan bahawa semua maklumat yang dikemukakan adalah sulit dan akan dirahsiakan.

Analisis data

Data yang diperoleh dianalisis dengan perisian *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS). Analisis statistik jadual silang digunakan untuk memperoleh statistik asas dalam bentuk jadual peratusan bagi menerangkan dapatan kajian.

DAPATAN KAJIAN

Jadual 1 dan Jadual 2 masing-masing menunjukkan peluang dan pilihan yang wujud bagi murid dalam membentuk persahabatan merentasi etnik di bilik darjah. Jadual 3 hingga Jadual 6 pula menunjukkan keberkesanan iklim bilik darjah dalam merangsang pembentukan hubungan etnik. Jadual 3 hingga Jadual 6 ini memberi tumpuan utama kepada faktor-faktor yang mengekang pembentukan hubungan etnik yang efektif di persekitaran bilik darjah. Jadual 7 hingga Jadual 10 pula menunjukkan faktor-faktor yang menghalang pembentukan hubungan etnik di bilik darjah. Data diperoleh daripada sampel seribu orang murid iaitu 54.7% murid daripada etnik Melayu, 24.4% etnik Cina dan 20.9% etnik India yang telah dipilih sebagai responden kajian.

Peluang dan pilihan pembentukan persahabatan merentasi etnik di bilik darjah

Bahagian ini menerangkan tentang peluang dan pilihan yang wujud dalam membentuk persahabatan merentasi etnik di bilik darjah yang diperoleh daripada seribu responden melalui temu bual secara berstruktur menggunakan soal selidik. Kaedah analisis statistik jadual silang digunakan untuk menganalisis data dan dapatan kajian dihuraikan dengan menggunakan jadual peratusan.

Jadual 1 menunjukkan kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain dan peluang membentuk persahabatan di bilik darjah. Data pada Jadual 1 menunjukkan bahawa sebanyak 65.7% murid mendapati kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi peluang kepada pembentukan persahabatan di bilik darjah. Daripada jumlah tersebut, didapati bahawa sebanyak 39.2% murid Melayu mengatakan bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain di bilik darjah memberi peluang kepada pembentukan persahabatan.

Jadual 1:

Kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain dan peluang pembentukan persahabatan di bilik darjah

Bangsa	Peluang (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	39.2	15.5	54.7
Cina	12.4	12.0	24.4
India	14.1	6.8	20.9
Jumlah	65.7	34.3	100.0

n=1000

Selain itu, sebanyak 12.4% murid Cina dan 14.1% murid India juga mengatakan bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain di bilik darjah memberi peluang kepada pembentukan persahabatan. Walau bagaimanapun, 34.3% murid secara keseluruhannya mendapati kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain tidak memberi peluang kepada pembentukan persahabatan di bilik darjah. Jumlah ini meliputi 15.5% murid Melayu, 12.0% murid Cina dan 6.8% murid India.

Jadual 2:

Kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain dan pilihan pembentukan persahabatan di bilik darjah

Bangsa	Pilihan (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	38.1	16.6	54.7
Cina	15.5	8.9	24.4
India	14.1	6.8	20.9
Jumlah	67.7	32.3	100.0

n=1000

Jadual 2 pula menunjukkan kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain dan pilihan membentuk persahabatan di bilik darjah. Berdasarkan data tersebut, 67.7% murid secara keseluruhannya mendapati bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi pilihan kepada pembentukan persahabatan di bilik darjah. Jumlah ini meliputi 38.1% murid Melayu, 15.5% murid Cina dan 14.1% murid India. Walau bagaimanapun, sejumlah 32.3% murid pula mengatakan bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain tidak memberi pilihan ke atas pembentukan persahabatan di bilik darjah. Jumlah ini meliputi 16.6% murid Melayu, 8.9% murid Cina dan 6.8% murid India.

Secara keseluruhannya, lebih daripada 32.0% murid mengatakan bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain tidak memberi peluang dan pilihan kepada pembentukan persahabatan di bilik darjah. Peratusan ini walaupun nampak kecil tetapi ia masih merupakan satu angka yang besar dan memberi implikasi yang tinggi ke atas pola pembentukan persahabatan di persekitaran bilik darjah. Tambahan lagi, walaupun majoriti murid yang dikaji mengatakan bahawa kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain memberi peluang dan pilihan kepada pembentukan persahabatan di bilik darjah namun belum ternyata bahawa peluang ini digunakan sebaik mungkin oleh golongan ini untuk memperkukuh persahabatan merentasi etnik.

Keberkesanan iklim bilik darjah dalam merangsang pembentukan hubungan etnik.

Jadual 3 hingga Jadual 6 menunjukkan keberkesanan iklim bilik darjah dalam merangsang pembentukan hubungan etnik hasil peluang dan pilihan yang wujud di persekitaran bilik darjah. Data diperoleh daripada seribu responden melalui temu bual secara berstruktur menggunakan soal selidik. Kaedah analisis statistik jadual silang digunakan untuk menganalisis data dan dapatan kajian dihuraikan dengan menggunakan jadual peratusan.

Jadual 3:

Penyesuaian dengan murid etnik lain di bilik darjah

Bangsa	Penyesuaian (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	23.9	30.8	54.7
Cina	17.1	7.3	24.4
India	15.1	5.8	20.9
Jumlah	56.1	43.9	100.0

n=1000

Berdasarkan Jadual 3 secara keseluruhannya didapati bahawa 56.1% murid dapat menyesuaikan diri dengan rakan daripada etnik lain di bilik darjah manakala 43.9% gagal berbuat demikian. Daripada jumlah 56.1% murid yang mengatakan bahawa mereka dapat menyesuaikan diri dengan rakan daripada etnik lain di bilik darjah tersebut sebanyak 23.9% adalah murid Melayu, 17.1% adalah murid Cina dan selain 15.1% adalah murid India. Sebanyak 30.8% murid Melayu didapati tidak dapat menyesuaikan diri dengan murid etnik lain di bilik darjah diikuti dengan 7.3% murid Cina dan 5.8% murid India. Hasil kajian ini mendapati bahawa lebih banyak murid Melayu tidak dapat menyesuaikan diri dengan etnik lain di bilik darjah berbanding murid Cina dan murid India.

Jadual 4:

Kehadiran murid daripada etnik lain dalam mengurangkan hak dan kepentingan di bilik darjah

Bangsa	Pengurangan hak dan kepentingan (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	9.4	45.3	54.7
Cina	7.7	16.7	24.4
India	10.5	10.4	20.9
Jumlah	27.6	72.4	100.0

n=1000

Data pada Jadual 4 menunjukkan pula pandangan murid terhadap kehadiran murid daripada etnik lain dalam mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Daripada data ini didapati 72.4% murid secara keseluruhannya mengatakan bahawa kehadiran murid daripada etnik lain tidak mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Daripada jumlah 72.4% tadi, sebanyak 45.3% murid Melayu mendapati bahawa kehadiran murid daripada etnik lain tidak mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Begitu juga dengan 16.7% murid Cina daripada 24.4% murid Cina dan 10.4% murid India yang mendapati bahawa kehadiran murid daripada etnik lain tidak mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Namun demikian, data pada Jadual 5 turut membuktikan bahawa hampir 30.0% murid mendapati kehadiran murid daripada etnik lain mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Berdasarkan jadual tersebut, dapatan daripada 27.6% murid iaitu 9.4% murid Melayu, 7.7% murid Cina dan 10.5% murid India menyokong pandangan ini.

Jadual 5:

Kehadiran murid daripada etnik lain menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial di bilik darjah

Bangsa	Penjejasan kuasa sosial (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	7.7	47.0	54.7
Cina	3.8	20.6	24.4
India	2.4	18.5	20.9
Jumlah	13.9	86.1	100.0

n=1000

Berdasarkan Jadual 5, secara keseluruhannya 86.1% murid yang dikaji mendapati bahawa kehadiran murid etnik lain dalam bilik darjah tidak menyebabkan kedudukan dan kuasa sosial mereka terjejas di bilik darjah. Daripada jumlah ini, 47.0% adalah murid Melayu, 20.6% adalah murid Cina dan 18.5% adalah murid India. Walau bagaimanapun, 13.9% yang lain menyatakan pandangan sebaliknya; iaitu, kehadiran murid etnik lain dalam bilik darjah menyebabkan kedudukan dan kuasa sosial mereka terjejas di persekitaran bilik darjah. Jumlah ini merangkumi 7.7% murid Melayu, 3.8% murid Cina dan 2.4% murid India.

Jadual 6:

Peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain dan peningkatan persahabatan baharu di bilik darjah

Bangsa	Persahabatan baharu (%)		Jumlah (%)
	Ya	Tidak	
Melayu	34.2	20.5	54.7
Cina	19.7	4.7	24.4
India	18.7	2.2	20.9
Jumlah	72.6	27.4	100.0

n=1000

Jadual 6 pula hubungan antara peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain dan peningkatan persahabatan baharu di bilik darjah. Sejumlah 72.6% murid iaitu 34.2% murid Melayu, 19.7% murid Cina dan 18.7% murid India mengatakan bahawa peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain dapat meningkatkan persahabatan baharu dengan etnik lain dalam bilik darjah. Namun demikian, sebanyak 27.4% murid yang terdiri daripada 20.5% murid Melayu, 4.7% murid Cina dan 2.2% murid India menyatakan pandangan sebaliknya.

Secara keseluruhannya, dapat dikatakan bahawa iklim bilik darjah sememangnya memberi ruang kepada pembentukan persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Namun demikian, jarak sosial dalam pembentukan persahabatan merentasi etnik di persekitaran ini tetap dirasakan walaupun jumlah peratusannya adalah rendah.

Faktor penghalang pembentukan hubungan etnik di bilik darjah

Bahagian ini memberi tumpuan utama kepada usaha mengenal pasti faktor-faktor yang menghalang pembentukan hubungan etnik yang efektif di persekitaran bilik darjah. Data diperoleh melalui temu bual secara berstruktur menggunakan soal selidik daripada responden-responden yang menyatakan bahawa iklim bilik darjah gagal merangsang pembentukan hubungan etnik di persekitaran bilik darjah.

Penekanan diberikan kepada empat komponen utama. Pertama, penekanan diberikan untuk mengenal pasti faktor kegagalan murid menyesuaikan diri di bilik darjah. Kedua, penekanan diberikan untuk mengenal pasti faktor yang mendorong murid berpendapat bahawa kehadiran dalam kalangan murid daripada etnik lain mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Ketiga, penekanan diberikan untuk mengenal pasti faktor yang mendorong murid berpendapat bahawa kehadiran dalam kalangan murid daripada etnik lain menjejaskan kuasa sosial mereka di bilik darjah. Keempat, penekanan turut diberikan untuk mengenal pasti faktor yang menghalang persahabatan baharu di bilik darjah selaras peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain.

Jumlah responden yang dikaji bagi setiap komponen dapat dilihat pada Jadual 3 hingga Jadual 6. Sebanyak 43.9% murid (rujuk Jadual 3) dikaji untuk mengenal pasti faktor kegagalan murid menyesuaikan diri di bilik darjah manakala sebanyak 27.6% murid (rujuk Jadual 4) dikaji untuk mengenal pasti faktor yang mendorong murid berpendapat bahawa kehadiran dalam kalangan murid daripada etnik lain mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Selain itu, sebanyak 13.9% murid (rujuk Jadual 5) dikaji untuk mengenal pasti faktor yang mendorong murid berpendapat bahawa kehadiran dalam kalangan murid daripada etnik lain menjejaskan kuasa sosial mereka di bilik darjah. Sebanyak 27.4% murid (rujuk Jadual 6) dikaji untuk mengenal pasti faktor yang menghalang persahabatan baharu di bilik darjah selaras peningkatan bilangan rakan sebaya dalam kalangan murid daripada etnik lain. Kaedah analisis statistik jadual silang digunakan untuk menganalisis data dan dapatan kajian dihuraikan dengan menggunakan jadual peratusan. Dapatan kajian ini ditunjukkan pada Jadual 7 hingga Jadual 10 di bawah.

Jadual 7:

Faktor-faktor yang menghalang penyesuaian responden dengan murid daripada etnik lain

Bangsa	Faktor penghalang (%)						Jumlah (%)
	Masalah komunikasi	Perbezaan budaya	Perbezaan agama	Tidak dipercayai	Tidak dapat memahami perasaan orang lain	Tidak menerima etnik lain	
Melayu	16.2	21.2	13.7	8.7	10.0	0.5	70.2
Cina	9.1	4.3	1.6	0.9	0.7	0.0	16.6
India	3.0	9.8	0.2	0.0	0.2	0.0	13.2
Jumlah	28.2	35.3	15.5	9.6	10.9%	0.5	100.0

n=439

Jadual 7 menunjukkan faktor-faktor yang menghalang penyesuaian murid dengan murid daripada etnik lain di bilik darjah (n=439). Daripada jumlah tersebut 70.2% adalah murid Melayu, 16.6% adalah murid Cina dan 13.2% adalah murid India. Daripada Jadual 3.1. perbezaan budaya (21.2%), masalah komunikasi (16.2%) dan perbezaan agama (13.7%) selain persepsi bahawa rakan dalam kalangan murid daripada etnik lain gagal memahami perasaan murid Melayu (10.0%) merupakan empat faktor utama yang menghalang penyesuaian murid Melayu dengan murid daripada etnik lain. Bagi murid Cina pula, masalah komunikasi (9.1%) dan perbezaan budaya (4.3%) merupakan dua faktor utama yang menghalang penyesuaian mereka dengan murid daripada etnik lain. Bagi murid India pula, faktor perbezaan budaya agak menonjol sebagai faktor penghalang penyesuaian dengan murid daripada etnik lain. Maka, secara keseluruhannya, faktor perbezaan budaya dan masalah komunikasi bahasa menjadi penghalang kepada murid-murid ini membentuk penyesuaian dengan murid-murid lain merentasi etnik.

Jadual 8:

Faktor-faktor yang mengurangkan hak dan kepentingan murid di bilik darjah akibat kehadiran murid daripada etnik lain

Bangsa	Faktor pendorong (%)				Jumlah (%)
	Bergaul dengan etnik sendiri	Membentuk kumpulan sendiri	Tidak selesa	Malu dikritik	
Melayu	0.7	23.2	0.7	9.4	34.1
Cina	0.0	24.3	3.6	0.0	27.9
India	14.1	21.7	2.2	0.0	38.0
Jumlah	14.9	69.2	6.5	9.4	100.0

n=276

Jadual 8 menunjukkan faktor-faktor yang mengurangkan hak dan kepentingan murid di bilik darjah akibat kehadiran murid daripada etnik lain (n=276). Daripada jumlah tersebut 34.1% adalah murid Melayu, 27.9% adalah murid Cina dan 38.0% adalah murid India. Berdasarkan Jadual 5.1, faktor utama yang menyebabkan majoriti murid Melayu, Cina dan India mengatakan bahawa kehadiran murid daripada etnik lain di bilik darjah mengurangkan hak dan kepentingan mereka adalah disebabkan pandangan bahawa murid etnik lain lebih gemar membentuk kumpulan sendiri. Sebanyak 23.2% murid Melayu, 24.3% murid Cina dan 21.7% murid India memperlihatkan pandangan ini. Selain itu, sebanyak 14.1% murid India menyatakan pandangan bahawa murid daripada etnik lain juga lebih gemar bergaul dalam lingkungan etnik sendiri. Hal ini bermakna pembentukan kumpulan berserta pergaulan murid dalam lingkungan etnik sendiri dilihat sebagai halangan kepada murid daripada etnik lain dan situasi ini dilihat sebagai mengurangkan hak dan kepentingan mereka di bilik darjah. Pengurangan hak dan kepentingan dalam bilik darjah juga mungkin dilihat sebagai satu ancaman kepada mereka.

Jadual 9:

Faktor-faktor yang menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial murid di bilik darjah akibat kehadiran murid daripada etnik lain

Bangsa	Faktor pendorong (%)			Jumlah (%)
	Masalah bahasa pertuturan	Perbezaan budaya	Perbezaan agama	
Melayu	38.1	12.9	4.3	55.4
Cina	27.3	0.0	0.0	27.3
India	9.4	6.5	1.4	17.3
Jumlah	74.8	19.4	5.8	100.0

n=139

Jadual 9 menunjukkan faktor-faktor yang menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial murid di bilik darjah akibat kehadiran murid daripada etnik lain (n=139). Berdasarkan Jadual 5.1, faktor utama yang menyebabkan 38.1% murid Melayu mengatakan bahawa kehadiran murid daripada etnik lain menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial mereka di bilik darjah adalah disebabkan oleh masalah bahasa pertuturan. Hal ini kerana kehadiran murid daripada etnik lain menyebabkan komunikasi murid tersebut lebih terarah kepada penggunaan bahasa ibunda masing-masing yang menghalang pemahaman dan interaksi murid Melayu. Situasi ini dilihat menjejaskan kedudukan dan kuasa sosial murid Melayu di bilik darjah. Bagi 27.3% murid Cina dan 9.4% murid India, kekurangan kefasihan berbahasa dalam bahasa Melayu dan penggunaan bahasa loghat atau dialek oleh murid Melayu menghalang komunikasi dan pergaulan mereka dengan murid Melayu. Tambahan lagi, penggunaan bahasa ibunda dalam komunikasi juga menghalang pemahaman dan interaksi antara murid Cina dan murid India di persekitaran bilik darjah. Maka, dengan meningkatnya lebih banyak murid daripada

etnik lain maka murid daripada satu-satu etnik berasa bahawa kedudukan dan kuasa sosial mereka terjejas.

Jadual 10:

Faktor-faktor yang menghalang peningkatan persahabatan baharu di bilik darjah selaras peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain

Bangsa	Faktor penghalang (%)					Jumlah (%)
	Masalah pertuturan bahasa	Budaya tidak sama	Agama tidak sama	Tidak dipercayai	Tidak selesa	
Melayu	23.4	13.5	27.7	7.3	2.9	74.8
Cina	2.2	10.9	0.7	2.2	1.1	17.2
India	4.7	1.8	0.4	0.7	0.4	8.0
Jumlah	30.3	26.3	28.8	10.2	4.4	100.0

n=274

Jadual 10 menunjukkan faktor yang menghalang peningkatan persahabatan baru dengan etnik lain dalam bilik darjah selaras peningkatan bilangan rakan sebaya daripada etnik lain (n=274). Daripada jumlah tersebut 74.8% adalah murid Melayu, 17.2% adalah murid Cina dan 8.0% adalah murid India. Bagi murid Melayu dalam kategori ini, antara faktor yang menghalang peningkatan persahabatan baharu di bilik darjah adalah perbezaan agama (27.7%), perbezaan budaya (13.5%), masalah komunikasi (23.4%) dan rasa tidak mempercayai murid daripada etnik lain (7.3%). Sebanyak 10.9% daripada jumlah 17.2% murid Cina mendapati bahawa perbezaan budaya menghalang pembentukan persahabatan baharu dalam hal ini manakala sebanyak 4.7% daripada jumlah 8.0% murid India pula mengaitkan halangan ini dengan masalah pertuturan bahasa.

Secara keseluruhannya, kerapatan murid dalam kumpulan etnik yang sama, masalah komunikasi bahasa dan perbezaan budaya dalam kalangan murid merupakan antara faktor utama yang menghalang pembentukan persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Faktor-faktor ini mendorong kepada pembentukan jarak sosial dalam kalangan murid di persekitaran bilik darjah.

PERBINCANGAN

Kajian ini dilakukan bertujuan untuk mengenal pasti keberkesanan iklim bilik darjah dalam mendorong pembentukan hubungan merentasi etnik dalam kalangan murid. Hasil kajian mendapati bahawa sejumlah murid masih mendapati kewujudan dalam kalangan murid daripada etnik lain tidak memberi peluang (34.3%) dan pilihan (32.2%) kepada mereka untuk membentuk persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Hasil kajian juga mendapati 43.9% murid yang dikaji tidak dapat menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di bilik darjah. Sejumlah murid (27.6%) juga berpendapat bahawa kehadiran murid daripada etnik lain juga mengurangkan hak dan kepentingan mahupun kedudukan dan kuasa sosial mereka di ruang bilik darjah. Selain itu, lebih 27.4% murid turut mendapati peningkatan rakan sebaya daripada etnik lain dalam bilik darjah gagal meningkatkan persahabatan baharu di ruang bilik darjah.

Terdapat dua penemuan penting dalam kajian ini. Berdasarkan hasil kajian ini, sebanyak 43.9% murid didapati tidak dapat menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di persekitaran bilik darjah sehinggakan terbentuk jurang di antara murid pelbagai etnik di persekitaran bilik darjah. Walaupun murid berkongsi bilik darjah yang sama atau mempunyai peluang dan pilihan yang banyak untuk memantapkan hubungan persahabatan namun jarak sosial antara mereka masih tinggi. Murid-murid ini tidak dapat mengintegrasikan diri sepenuhnya dalam merangsang dan memperkukuh hubungan merentasi etnik yang efektif di persekitaran bilik darjah. Pendek kata, walaupun murid ini duduk sebelah-menyebelah dan berkongsi bilik darjah yang sama namun mereka masih terpisah antara

satu sama lain dari segi hubungan yang efektif. Hasil kajian ini tidak konsisten dengan kajian Hallinan & Williams (1989) yang mendapati bahawa pola distribusi murid di bilik darjah membolehkan murid menghayati persamaan yang wujud dalam kalangan mereka. Hal ini kerana jarak sosial yang wujud antara murid merentasi etnik gagal membolehkan murid menilai persamaan baharu yang dapat mengurangkan jurang perbezaan etnik antara mereka. Hasil kajian ini juga tidak selaras dengan kajian Quillian & Campbell (2003) yang mendapati bahawa persahabatan merentasi etnik menunjukkan peningkatan apabila adanya penurunan pada bilangan murid daripada etnik yang sama. Maka, hasil kajian ini adalah selaras dengan pandangan Baerveldt, et al. (2004) yang menyatakan bahawa komposisi etnik di persekitaran sekolah memberi kesan sosial yang tinggi ke atas murid. Perkara ini dapat dilihat pada kesukaran murid untuk menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di persekitaran bilik darjah.

Hasil kajian juga mendapati lebih banyak murid Melayu tidak dapat menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di persekitaran bilik darjah berbanding murid Cina dan murid India. Dalam menilai pembentukan persahabatan antara murid kelompok minoriti dan murid kelompok majoriti ini, hasil kajian ini konsisten dengan kajian Hallinan (1982) dan kajian Hallinan dan Smith (1985) yang mendapati bahawa kelompok minoriti mempunyai kecenderungan yang lebih untuk menyesuaikan diri dan merapatkan hubungan dengan kelompok majoriti. Tambahan lagi, hasil kajian ini juga selaras dengan intipati kajian Van Houtte & Stevens (2009) yang mendapati bahawa murid daripada komposisi etnik yang kecil lebih mudah membentuk persahabatan merentasi etnik berbanding murid daripada komposisi etnik yang lebih besar.

Sehubungan itu, terdapat beberapa kemungkinan yang dapat dijelaskan daripada dapatan kajian ini. Pertama, pembentukan jarak sosial antara murid berbeza etnik di persekitaran bilik darjah lebih ditentukan oleh kekuatan pola persahabatan mengikut etnik masing-masing. Pembentukan persahabatan mengikut etnik mewujudkan sikap pergantungan yang tinggi selain memberi ruang keselesaan dalam interaksi dan pergaulan murid daripada kumpulan etnik yang sama di bilik darjah. Ikatan yang kukuh yang terbentuk dalam lingkungan etnik sendiri menguatkan nilai persamaan dan semangat bersatu-padu dalam kalangan lingkungan etnik yang sama; yang membezakan kumpulan murid ini daripada kumpulan murid daripada etnik yang berbeza. Kedua, perbezaan latar belakang murid dan faktor pemisahan fizikal murid dari segi bahasa, budaya, agama dan kepercayaan turut menjadi batasan interaksi yang mampu mempengaruhi pembentukan jarak sosial dalam kalangan murid untuk membentuk persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Ketiga, nilai syak-wasangka dan tahap kepercayaan yang diletakkan oleh murid terhadap etnik lain juga mungkin mempengaruhi pembentukan persahabatan yang efektif merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Keempat, persekitaran asuhan dan pengaruh didikan yang diterima oleh mereka dari rumah yang kuat didominasi oleh hubungan seetnik meningkatkan hubungan personal dalam kalangan murid daripada etnik sendiri dan menjejaskan pembentukan hubungan merentasi etnik. Kelima, guru mungkin memberi penekanan yang lebih kepada penerapan ilmu berbentuk teoretikal dalam menyemai benih perpaduan dalam diri murid. Penekanan terhadap soal aplikasi perlu diberi perhatian oleh guru dalam usaha memecahkan rantaian persahabatan mengikut etnik seterusnya mengurangkan jarak sosial antara murid daripada etnik majoriti dan murid daripada etnik minoriti di persekitaran bilik darjah. Hal ini bermakna kuantiti ilmu yang disampaikan kepada murid sahaja tidak mencukupi tetapi ilmu tersebut perlu diterjemah ke dalam bentuk yang praktikal agar ia dapat diaplikasi secara efektif oleh murid.

Terdapat beberapa implikasi kajian yang dapat diketengahkan di sini. Hasil kajian ini mencadangkan peranan dan tanggungjawab guru dalam meneliti semua peluang dan pilihan yang wujud bagi murid pelbagai etnik untuk merangsang dan memperkukuh hubungan persahabatan merentasi etnik di persekitaran bilik darjah. Semua peluang dan pilihan yang terbentuk di ruang bilik darjah perlu dimanfaatkan secara maksimum oleh murid agar proses penyesuaian lebih mudah terjana dalam kalangan murid. Guru juga perlu memastikan agar murid daripada kelompok majoriti juga mempunyai kecenderungan untuk menyesuaikan diri dan merapatkan hubungan dengan kelompok minoriti. Hubungan dua hala yang efektif antara murid daripada kelompok majoriti dan murid daripada kelompok minoriti dapat membentuk persahabatan yang lebih telus di persekitaran bilik

darjah. Selain itu, guru juga perlu menyedarkan murid tentang keperluan transformasi minda untuk melihat, memahami dan menghayati keunikan yang terdapat dalam hubungan merentasi etnik. Kesepaduan dalam kepelbagaian harus dijadikan prinsip atau pegangan guru dalam menabur benih ilmu melalui pola pengajaran dan pembelajaran yang mengambil tempat di bilik darjah. Pendedahan yang luas tentang erti hubungan etnik dan keperluannya demi keharmonian rakyat dan pembangunan negara perlu diterapkan dalam diri murid dari semasa ke semasa. Tambahan lagi, lebih banyak aktiviti kebudayaan dan program pemupukan hubungan etnik perlu diadakan di sekolah sepanjang tahun agar murid merentasi etnik dapat diintegrasikan sepenuhnya di bawah payung bangsa Malaysia bagi mengukuhkan konsep 1Malaysia.

Walau bagaimanapun, kajian ini memperlihatkan beberapa limitasi. Kajian ini memfokuskan kepada pendekatan kuantitatif. Kajian ini dapat menghasilkan dapatan yang lebih menarik jika kaedah kualitatif turut digunakan untuk mengukur pandangan murid terhadap faktor-faktor yang menghalang pembentukan persahabatan yang kukuh di persekitaran bilik darjah berpandukan transkripsi murid daripada temu bual secara mendalam. Selain itu, responden dalam kajian ini hanya mengambil kira murid yang dipilih menggunakan persampelan rawak daripada sekolah yang menduduki tahap teratas dalam salah laku disiplin berkaitan pergeseran pelajar pelbagai etnik. Pemilihan murid menggunakan persampelan bertujuan dengan mengambil kira murid-murid yang terlibat secara langsung dalam masalah yang berkaitan dengan keperluan kajian mampu memberi dapatan yang lebih baik tentang pembentukan hubungan etnik yang kukuh di bilik darjah. Tambahan lagi, faktor masa dan kos turut menjadi kekangan kepada kajian ini untuk dilakukan dalam skala yang luas. Hal ini menyebabkan lokasi kajian dibataskan kepada dua buah negeri di Semenanjung Malaysia. Kajian pada skala yang besar dengan mengambil kira semua negeri di Malaysia dapat mengasihkan dapatan yang lebih menarik dan terperinci. Di samping itu, kajian perbandingan ke atas bekas murid Sekolah Kebangsaan, Sekolah Agama, Sekolah Jenis Kebangsaan Cina dan Sekolah Jenis Kebangsaan Tamil amat perlu dalam menyingkap iklim sekolah asal dan implikasi ke atas jarak sosial dan halangan dalam pembentukan persahabatan merentasi etnik di sekolah menengah. Sehubungan itu, kajian akan datang perlu mengambil kira perkara-perkara ini.

RUMUSAN

Secara keseluruhannya, kegagalan murid untuk menyesuaikan diri dengan murid daripada etnik lain di persekitaran bilik darjah mendorong pembentukan jarak sosial dalam kalangan murid. Sifat ini menyebabkan murid yang gagal menyesuaikan diri terus berada dalam lingkungan etnik sendiri dan membentuk persahabatan yang kukuh mengikut etnik masing-masing. Maka, pembentukan persahabatan mengikut etnik masing-masing membolehkan mereka terus berada dalam 'zon selesa' tanpa memanfaatkan peluang dan pilihan yang ada dalam membentuk persahabatan merentasi etnik di bilik darjah. Justeru, guru dan pihak pengurusan tinggi sekolah perlu memainkan peranan yang penting dalam mengenal pasti murid yang berada dalam kategori ini dan berusaha mengintegrasikan golongan ini secara sepenuhnya bagi merapatkan jarak sosial antara etnik melalui pengukuhan persahabatan.

PENGHARGAAN

Kajian ini dibiayai oleh Geran Jangka Pendek, Universiti Sains Malaysia (304/PJJauh/6311036).

RUJUKAN

- Adelman, H. S. & Taylor, L. (*dalam penerbitan*). Classroom Climate. Dlm S. W. Lee, P. A. Lowe, & E Robinson (Eds.), *Encyclopedia of School Psychology*. Thousand Oaks, CA: Sage. <http://www.isbe.net/learningsupports/climate/pdfs/clsrn-climate.pdf>. Dicapai pada 18 Jun 2015.
- Agirdag, O., Demanet, J. Van Houtte, M. & Van Avermaet, P. (2011). Ethnic School Composition and peer victimization : A Focus on the Interethnic School Climate. *International Journal of Intercultural Relations*, 35, 465-473.
- Allport, G.W. (1954). *The Nature of Prejudice*. New York: Doubleday & Company, Inc.
- Ambrose, S. A., Bridges, M.W., DiPietro, M. & Lovett, M.C. (2010). *How Learning Works: Seven Research-based Principles for Smart Teaching*. San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Baerveldt, C., Van Duijn M.A.J., Vermeij, L., & Van Hemert, D.A. (2004). Ethnic Boundaries and Personal Choice. Assessing the Influence of Individual Inclinations to Choose Intra-ethnic Relationships on Pupils' Networks. *Social Networks*, 26, 55–74.
- Blaney, N.T., Stephan, C., Rosenfield, D., Aronson, E. & Sikes, J. (1977) Interdependence in the Classroom: A Field Study. *Journal of Educational Psychology*, 69(2), 121-128.
- Chan, W.Y. & Birman, D. (2009). Cross-and Same-race Friendships of Vietnamese Immigrant Adolescents: A Focus on Acculturation and School Diversity. *International Journal of Intercultural Relations*, 33(4), 313-324.
- Hallinan, M.T. (1982) Classroom Racial Composition and Children's Friendships. *Social Forces*, 61(1), 56-72.
- Hallinan, M.T. & Smith, S.S. (1985) The Effects of Classroom Racial Composition on Students' Interracial Friendliness. *Social Psychology Quarterly*, 48(1), 3-16.
- Hallinan, M.T. & Williams, R.A. (1989) Interracial Friendship Choices in Secondary Schools. *American Sociological Review*, 54(1), 67-78.
- Houtte, M.V. & Stevens, P.A.J. (2009). School Ethnic Composition and Student's Integration Outside and Inside Schools in Belgium. *Sociology of Education*, 82(3), 217-239.
- Looi Theam Choy. (2014). The Strengths and Weaknesses of Research Methodology: Comparison and Complimentary between Qualitative and Quantitative Approaches. *OSR Journal Of Humanities And Social Science*, 19(4), 99-104. <http://iosrjournals.org/iosr-jhss/papers/Vol19-issue4/Version-3/N0194399104.pdf>. Dicapai pada 18 Jun 2015.
- Majlis Dialog Nasional Pendidikan Negara Bersama Warga KPM*. 9 April 2011. Universiti Kebangsaan Malaysia. http://www.moe.gov.my/upload/galeri_awam/2012/1333974475.pdf. Dicapai pada 5 Jun 2014.
- Ramlee Mustapha, Norzaini Azman, Faridah Karim, Abdul Razak Ahmad & Maimun Aqsha Lubis. (2009). Social Integration among Multi-ethnic Students at Selected Malaysian Universities in Peninsular Malaysia: A Survey of Campus Social Climate. *Asean Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 1(1), 35-44.
- Shamsul Amri Baharuddin. (2008). *Modul Hubungan Etnik*. Shah Alam: Pusat Penerbitan Universiti (UPENA), Universiti Teknologi MARA.

- Yasmin Ahmad & Najeemah Mohd Yusof. (2015). Kompetensi Kepelbagaian Budaya dalam kalangan Guru Pelbagai Etnik di Sekolah Menengah Kebangsaan di Malaysia. *Jurnal Kepimpinan Pendidikan*, 2(1), 1-13. http://e-journal.um.edu.my/filebank/published_article/7419/April%20Bil%202.%20Isu%202%20-%201%20Latest.pdf. Dicapai pada 18 Jun 2015.
- Quillian, L. & Campbell, M.E. (2003). Beyond Black and White: The present and future of Multiracial Friendship Segregation. *American Sociological Review*, 68(4), 540-566.